

DIK TROM - OMNIBUS

Van gemeenschappelijk auteursrecht is slechts sprake, indien het werk is ontstaan door zodanige samenwerking der auteurs, dat ieders aandeel niet meer is te onderscheiden. Dit is hier niet het geval, daar zeer wel is te onderscheiden wat het aandeel van de schrijver Kieviet is en wat het aandeel van de bewerker Kluitman. Bovendien valt niet in te zien hoe van samenwerking tussen Kluitman en de reeds lang tevoren overleden Kieviet sprake kan zijn geweest.

De bewerking heeft uitsluitend bestaan in het moderniseren van de oorspronkelijke tekst, waarmee ook strookt het noemen van Kieviet als enige auteur in de uitgave van Kluitman. De bewerking draagt dan ook allerminst een eigen of oorspronkelijk karakter, zodat aan de bewerker ook geen eigen zelfstandig auteursrecht toekomt. (Auteurswet, artt. 10 lid 2, 26 en 37.)

De besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V. te Alkmaar kantoorhoudende te Heerhugowaard, eiseres, procureur Mr S. Boekman, advocaat Mr L. Wichers Hoeth te Amsterdam,

tegen

1. Marinus Sanders, handelende onder de naam Uitgeverij 'De Denker' te Vaassen, gemeente Epe, gedaagde, procureur Mr H.J. Pot, advocaat Mr J.W. Knipscheer te Amsterdam, en

2. De besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Rotatieboekendruk B.V. te Krommenie, gemeente Zaanstad, gedaagde, procureur Mr R.A. van Wijk, advocaat Mr C.J. van Raam te Amsterdam.

N.B. Dit vonnis betreft het bodemgeschil na het kort geding, beslist door Pres. Rb. Zutphen 2 maart 1982, RvdW/KG 1982, 39.

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK*TE HAARLEM 25 januari 1983, rolnr. 37/1982 (Mrs Vrij, Kalbfleisch en Du Pon (pl.v.)).

Overwegende ten aanzien van het recht:

I: Tussen partijen staat, als gesteld en erkend dan wel onvoldoende weersproken, deels mede op basis van inhoudelijk niet betwiste producties, het volgende vast:

a. Kluitman is uitgeefster van een viertal werken (boeken), getiteld:

- Uit het leven van Dik Trom;
- Dik Trom en zijn dorpsgenoten I;
- Dik Trom en zijn dorpsgenoten II;
- De avonturen van Dik Trom;

b. De oorspronkelijke tekst van deze werken is geschreven door de auteur C. Joh. Kieviet, die het auteursrecht daarop bij akten van respectievelijk 29 september 1913, 3 juli 1919, 26 oktober 1922 en 11 oktober 1930 aan de rechtsvoorganger van Kluitman heeft overgedragen;

c. C. Joh. Kieviet is op 12 augustus 1931 overleden. Ingevolge artikel 37 van de Auteurswet 1912 (hierna ook af te korten als AW) is het onder b. bedoelde auteursrecht op de oorspronkelijke tekst van de onder a. genoemde werken aan het einde van het jaar 1981 vervallen.

d. De tekst van de onder a. genoemde werken, zoals deze thans door Kluitman worden uitgegeven, wijkt af van de oorspronkelijke, door C. Joh. Kieviet geschreven tekst;

e. Begin 1982 heeft Sanders een werk uitgegeven en in de handel gebracht, genaamd 'De Dikke Trom, de vijf volledige Dik Trom boeken in één', welk werk hierna (overeenkomstig de daaraan door partijen gegeven benaming) ook zal worden aangeduid als: de omnibus;

f. De omnibus is in een oplage van tenminste 12.500 exemplaren gedrukt door Rotatieboekendruk, in opdracht van Sanders;

g. In de omnibus zijn onder meer opgenomen de hierboven onder a. genoemde werken, met dien verstande dat de tekst daarvan letterlijk overeenkomt met de tekst van die werken, zoals deze thans door Kluitman worden uitgegeven.

2. Kluitman grondt haar onder de feiten weergegeven vordering op de stelling, dat Sanders en Rotatieboekendruk door het uitgeven respectievelijk verveelvoudigen van de omnibus inbreuk hebben gemaakt op een aan Kluitman toekomend auteursrecht op de tekst van de hierboven onder 1. sub a. genoemde werken, zoals deze thans door haar worden uitgegeven, ten gevolge van welke inbreuk zij schade heeft geleden.

3. Laatstgenoemde tekst zou, naar Kluitman betoogt, het resultaat zijn van een door Hendrik Pieter Kluitman, destijds vennoot van de rechtsvoorganger van Kluitman, in of omstreeks het jaar 1950 vervaardigde bewerking van de oorspronkelijke, door C. Joh. Kieviet geschreven tekst. Ten aanzien van de aldus bewerkte tekst zou sprake zijn van een gemeenschappelijk auteursrecht (als bedoeld in artikel 26 AW) van C. Joh. Kieviet en H.P. Kluitman. Subsidiar zou H.P. Kluitman een eigen, zelfstandig auteursrecht hebben verkregen op de bewerkte tekst. In beide gevallen zou het auteursrecht, dat op rechtsgeldige wijze aan Kluitman zou zijn overgedragen, althans op haar overgegaan, eerst in het jaar 2009 (50 jaar na het overlijden van H.P. Kluitman) vervallen.

4. Sanders en Rotatieboekendruk voeren tegen de vordering de volgende verweren:

a. Zij betwisten dat de bewerking van de oorspronkelijke teksten is vervaardigd door H.P. Kluitman;

b. Zij ontkennen dat aan die bewerking enige auteursrechtelijke bescherming toekomt, nu deze niet voldoet aan de vereisten voor het ontstaan van een gemeenschappelijk auteursrecht en van een zelfstandig auteursrecht evenmin sprake kan zijn omdat de bewerking niet valt aan te merken als een werk met een eigen en oorspronkelijk karakter;

c. Betwist wordt dat, zo er al sprake is van enig (mede) aan H.P. Kluitman toekomend auteursrecht, Kluitman daaraan rechten kan ontlenuen, nu niet is gebleken dat een dergelijk auteursrecht op rechtsgeldige wijze aan Kluitman is overgedragen, respectievelijk op Kluitman is overgegaan.

5. Rotatieboekendruk heeft bovendien als verweer gevoerd dat, indien zou moeten worden aangenomen dat aan Kluitman het door haar gepretendeerde auteursrecht toekomt, aan Rotatieboekendruk geen verwijt kan worden gemaakt van een mogelijke inbreuk daarop, nu aan Rotatieboekendruk in redelijkheid niet kenbaar is geweest dat de door haar verveelvoudigde tekst (nog) object van auteursrecht was, zodat zij aan een dergelijke inbreuk geen schuld heeft.

6. Overeenkomstig het bij gelegenheid van de pleidooien door alle partijen eenparig tot uitdrukking gebrachte verzoek zal de rechtbank eerst het hierboven onder 4, sub b. weergegeven verweer bespreken. Bij de behandeling daarvan zal de rechtbank er veronderstellenderwijze van uitgaan:

- dat de verschillen tussen enerzijds de tekst van de hierboven onder 1. sub a. genoemde werken zoals die voorkomt zowel in de thans door Kluitman uitgegeven edities als in de omnibus en anderzijds de originele, door C. Joh. Kieviet geschreven tekst van die werken het rechtstreeks gevolg zijn van een door H.P. Kluitman in of omstreeks het jaar 1950 van die originele tekst vervaardigde bewerking;

De Dikke TROM

De vijf volledige DIK TROM boeken in één.

C. JOH. KIEVIET

– dat de aard, inhoud en omvang van die bewerking globaal valt af te leiden, voor wat betreft het werk 'Uit het leven van Dik Trom', uit een vergelijking van de tekst van de door Kluitman overgelegde exemplaren van de eerste en de zeventigste druk daarvan, en, voor wat betreft de overige werken, rechtstreeks uit de door Kluitman overgelegde vooroorlogse exemplaren van die werken, waarin met de hand wijzigingen zijn aangebracht.

7. Het eerste onderdeel van het te bespreken verweer, inhoudende dat de onderhavige bewerking geen object kan zijn van een gemeenschappelijk auteursrecht als bedoeld in artikel 26 AW, nu met betrekking tot die bewerking niet is voldaan aan de voorwaarden waaronder een dergelijk gemeenschappelijk auteursrecht kan ontstaan, treft doel.

8. Voor het bestaan van een gemeenschappelijk auteursrecht is immers beslissend of een werk is ontstaan door zodanige samenwerking der auteurs, dat ieders afzonderlijke bijdrage daarvan niet meer is te onderscheiden, zodat het buiten het verband van het geheel geen voorwerp van artistieke beoordeling kan zijn. Uit de overgelegde produkties blijkt evenwel (Kluitman heeft dat zelf ook herhaaldelijk, zij het in ander verband, gesteld) dat het zeer wel mogelijk is vast te stellen op welke punten de onderhavige bewerking verschilt van de oorspronkelijke tekst, zodat het aandeel van de bewerker kan worden onderscheiden van die oorspronkelijke tekst en afzonderlijk kan worden beoordeeld. Reeds hierom moet de primaire stelling van Kluitman dat in casu sprake zou zijn van een gemeenschappelijk auteursrecht worden verworpen, waaraan nog valt toe te voegen dat – naar Sanders terecht heeft opgemerkt – niet valt in te zien hoe H.P. Kluitman in het jaar 1950 nog vruchtbaar heeft kunnen samenwerken met de alstoen reeds 19 jaren tevoren overleden C. Joh. Kieviet.

9. Het tweede onderdeel van het thans aan de orde zijnde verweer richt zich tegen de subsidiaire stelling van Kluitman dat, indien er geen sprake is van een gemeenschappelijk auteursrecht, H.P. Kluitman in elk geval een eigen, zelfstandig auteursrecht op de bewerking heeft verkregen.

10. De rechtbank stelt bij de behandeling van dit onderdeel voorop, dat voor het ontstaan van een zelfstandig auteursrecht op een bewerking als de onderhavige vereist is, dat die bewerking als vrucht van scheppende arbeid een eigen of oorspronkelijk karakter heeft. Derhalve dient te worden on-

derzocht of de onderhavige bewerking aan genoemd criterium beantwoordt. De rechtbank overweegt hieromtrent het volgende.

11. Kennisneming van de in rechtsoverweging 6 genoemde, door Kluitman overgelegde produkties maakt duidelijk, dat de bewerking heeft bestaan in het aanbrengen van wijzigingen in de tekst en het schrappen van passages.

12. Wat de wijzigingen in de tekst betreft heeft de rechtbank geconstateerd dat deze voor het overgrote deel betrekking hebben op het moderniseren van de vooroorlogse, verouderde spelling; woorden als 'tusschen', 'oogen' en 'eenig' zijn vervangen door 'tussen', 'ogen' en 'enig'.

Voorts is een enkele maal een ouderwets woord door een moderner vervangen. Zo werd 'gymnast' vervangen door 'acrobaat', 'gasthuis' door 'ziekenhuis' en 'Indië' door 'Indonesië'. Tenslotte is de zinsopbouw hier en daar enigszins gewijzigd indien het vervallen van een passage dat noodzakelijk maakte.

13. De passages welke zijn geschrapt betreffen enerzijds als verouderd aan te merken onderwerpen (zoals bijvoorbeeld de weergave van een gesprek met een paardenhandelaar over de waarde van een trekpaard) en anderzijds kennelijk als al te uitvoerig beschouwde toelichtingen op eerder beschreven situaties. De vervallen gedeelten zijn echter niet van belang voor een goed begrip van het verhaal.

Door deze bekortingen wordt dan ook een in geen enkel opzicht afbreuk gedaan aan de inhoud en strekking van de – overigens geheel gehandhaafde – tekst van C. Joh. Kieviet.

14. Uit een en ander volgt, dat de tekstuele wijzigingen en het schrappen van bepaalde passages uitsluitend tot gevolg hebben gehad dat de tekst van de betreffende werken is gemoderniseerd. De conclusie is gewettigd, dat de bewerker (en in zijn voetspoor de uitgever) slechts voor ogen heeft gestaan de alom bekende Dik Trom boeken, aangepast aan de moderne spelling, doch overigens zo veel mogelijk in de oorspronkelijke staat, te laten voortbestaan, hetgeen ook blijkt uit de omstandigheid dat in de door Kluitman thans uitgegeven edities, naar ten processe is gebleken, C. Joh. Kieviet als enig auteur wordt genoemd en met geen woord wordt vermeld dat het hier een bewerking betreft.

15. Op grond van het vorenstaande is de rechtbank van oordeel dat de onderhavige bewerking allerminst een eigen of oorspronkelijk karakter draagt, zodat aan de bewerker geen eigen, zelfstandig auteursrecht op die bewerking toekomt. Hieruit volgt dat ook het tweede onderdeel van het thans besproken verweer gegrond is.

16. Nu de onderhavige bewerking noch object van een gemeenschappelijk, noch van een zelfstandig auteursrecht is, komt aan de vordering van Kluitman de grondslag te ontvallen.

Dit geldt evenzeer voor zover de vordering is gebaseerd op de – op zichzelf door Sanders en Rotatieboekendruk niet betwiste – stelling dat het drukken van de omnibus door Rotatieboekendruk reeds vóór 1 januari 1982 heeft plaatsgevonden. Indien zulks al een inbreuk op enig vóór laatstgenoemde datum (nog) aan Kluitman toekomend auteursrecht zou opleveren, dan nog rechtvaardigt een dergelijke inbreuk niet het toewijzen van enig onderdeel van het petitum tegen Rotatieboekendruk, nu vaststaat dat de feitelijke openbaarmaking van de omnibus eerst na 1 januari 1982, en wel door Sanders, heeft plaatsgevonden. Op deze gronden behoort de vordering te worden afgewezen, zodat de overige daartegen gevoerde verweren onbesproken kunnen blijven.

17. Kluitman zal als de in het ongelijk gestelde partij worden verwezen in de op deze procedure vallende kosten.

Rechtdoende:

Wijst de vordering van eiseres af;

Verwijst eiseres in de kosten van deze procedure, aan de zijde van elk der gedaagden begroot op telkens f 150,— (...) aan verschotten en telkens f 2.240,— (...) aan procureursalaris. Enz.